YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (toinen jaosto)

11 päivänä marraskuuta 2004 *

Yhdistetyissä asioissa C-183/02 P ja C-187/02 P,

joissa on kyse kahdesta EY:n tuomioistuimen perussäännön 49 artiklaan perustuvasta valituksesta, jotka on pantu vireille 15. ja 16.5.2002,

Daewoo Electronics Manufacturing España SA (Demesa), kotipaikka Vitoria (Espanja), edustajanaan abogado A. Creus Carreras ja abogado B. Uriarte Valiente,

valittajana asiassa C-183/02 P,

Territorio Histórico de Álava — Diputación Foral de Álava, edustajinaan abogado A. Creus Carreras, abogado B. Uriarte Valiente ja abogado M. Bravo-Ferrer Delgado,

valittajana asiassa C-187/02 P,

* Oikeudenkäyntikieli: espanja.

jota tukee

Comunidad Autónoma del País Vasco, edustajanaan abogado E. Garayar Gutiérrez,

väliintulijana muutoksenhakuasteessa,

ja joissa valittajien vastapuolina ja muina osapuolina ovat

Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehinään F. Santaolalla Gadea ja J. L. Buendía Sierra, prosessiosoite Luxemburgissa,

vastaajana ensimmäisessä oikeusasteessa,

Asociación Nacional de Fabricantes de Electrodomésticos de Línea Blanca (ANFEL), kotipaikka Madrid (Espanja),

ja

Conseil européen de la construction d'appareils domestiques (CECED), kotipaikka Bryssel (Belgia),

väliintulijoina ensimmäisessä oikeusasteessa,

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (toinen jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja C. W. A. Timmermans sekä tuomarit C. Gulmann (esittelevä tuomari) ja N. Colneric,

julkisasiamies: J. Kokott,
kirjaaja: johtava hallintovirkamies M. Múgica Arzamendi,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 11.3.2004 pidetyssä istunnossa esitetyn,

kuultuaan julkisasiamiehen 6.5.2004 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Valituksillaan Daewoo Electronics Manufacturing España SA (jäljempänä Demesa) ja Territorio Histórico de Álava — Diputación Foral de Álava (jäljempänä Territorio Histórico de Álava) vaativat yhteisöjen tuomioistuinta kumoamaan Euroopan yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen yhdistetyissä asioissa T-127/99, T-129/99 ja T-148/99, Diputación Foral de Álava ym. v. komissio, 6.3.2002 antaman tuomion (Kok. 2002, s. II-1275; jäljempänä valituksenalainen tuomio), jolla ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin kumosi osittain Espanjan Daewoo Electronics Manufacturing España SA:lle (Demesa) myöntämästä valtion-

tuesta 24 päivänä helmikuuta 1999 tehdyn komission päätöksen 1999/718/EY (EYVL L 292, s. 1; jäljempänä riidanalainen päätös) ja hylkäsi niiden kyseisestä päätöksestä nostamat kumoamiskanteet muilta osin.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

2 Espanjan Baskimaan (jäljempänä Baskimaa) voimassa oleva verojärjestelmä perustuu Espanjan 13.5.1981 annetulla lailla nro 12/1981, jota on myöhemmin muutettu 4.8.1997 annetulla lailla nro 38/1997, vahvistettuun taloudellista yhteistyötä koskevaan säännöstöön.

3 Kyseisen lainsäädännön mukaan Diputación Foral de Álava voi tietyin edellytyksin päättää omalla alueellaan voimassa olevasta verojärjestelmästä.

4 Se on tämän perusteella toteuttanut muun muassa verotuksellisen toimenpiteen sellaisen verohyvityksen muodossa, jonka suuruus on 45 prosenttia investoinnin määrästä (jäljempänä 45 prosentin verohyvitys tai riidanalainen verotuksellinen toimenpide).

5 Territorio Histórico de Álavan vuoden 1995 talousarvion toteuttamisesta 20.12.1994 annetun paikallisen säännöstön (Norma Foral) nro 22/1994 kuudennessa lisäsäännöksessä (*Boletín Oficial del Territorio Histórico de Álava* nro 5, 13.1.1995) säädetään seuraavaa:

"Uuden aineellisen käyttöomaisuuden hankintaan 1.1.1995 ja 31.12.1995 välisenä aikana tehdyille investoinneille, jotka ylittävät 2,5 miljardia ESP [Espanjan pesetaa],

myönnetään Diputación Foral de Álavan päätöksellä 45 prosentin verohyvitys Diputación Foral de Álavan vahvistaman investoinnin määrästä vähennyksenä lopullisesta verona maksettavasta määrästä.

Verohyvitykset, joita ei ole käytetty, koska ne ylittävät maksettavan veron määrän, voidaan siirtää myöhemmäksi aina yhdeksän vuoden päähän siitä vuodesta, jolloin Diputación Foral de Álavan päätös on tehty.

Diputación Foral de Álavan päätöksessä määrätään kuhunkin yksittäistapaukseen sovellettavista aikarajoista ja rajoituksista.

Tämän säännöksen nojalla myönnetyt edut eivät ole yhteensopivia minkään muun veronhuojennuksen kanssa, joka samoista investoinneista voitaisiin myöntää.

Diputación Foral de Álava päättää myös investointiprosessin kestosta; siihen voi sisältyä investointeja, jotka on tehty investointeihin johtavan hankkeen valmisteluvaiheen aikana."

6 Kyseisen säännöksen voimassaoloaikaa jatkettiin vuodelle 1996 ja vuodelle 1997, ja tämän jälkeen 45 prosentin verohyvitys pidettiin voimassa — sanamuodoltaan tosin erilaisena — vuonna 1998 ja vuonna 1999 myöhemmin annetuilla paikallisilla säännöstöillä.

Tosiseikat

7 Baskimaan viranomaiset ja Daewoo Electronics Co. Ltd (jäljempänä Daewoo Electronics) allekirjoittivat 13.3.1996 yhteistyösopimuksen, jossa Daewoo Electronics sitoutui perustamaan Baskimaahan jääkaappitehtaan. Baskimaan viranomaiset sitoutuivat puolestaan tukemaan kyseistä hanketta myöntämällä erilaisia avustuksia.

8 Daewoo Electronicsin perustaman yrityksen oli laadittava liiketoimintasuunnitelma, joka Baskimaan viranomaisten oli hyväksyttävä ennen kuin sopimus voitiin panna täytäntöön. Vuosia 1996–2001 koskeva suunnitelma esitettiin Baskimaan viranomaisille syyskuussa 1996. Sen mukaan yritykseen investoitaisiin 11 835 600 000 ESP ja luotaisiin 745 uutta työpaikkaa.

9 Daewoo Electronicsin kokonaan omistama tytäryhtiö Demesa perustettiin Espanjan oikeuden mukaan 7.10.1996.

10 Demesa sai paikallisen säännöstön nro 22/1994 kuudennessa lisäsäännöksessä tarkoitetun 45 prosentin verohyvityksen Diputación Foral de Álavan 21.10.1997 tekemän päätöksen nro 737/1997 perusteella.

11 Euroopan yhteisöjen komissio sai 11.6.1996 päivätyllä kirjeellä Asociacíon Nacional de Fabricantes de Electrodomésticos de Línea Blancalta (ANFEL) kantelun Espanjan kuningaskunnasta. Tämän kantelun mukaan kyseinen jäsenvaltio oli myöntänyt Demesalle tukea muun muassa verotuksellisina toimenpiteinä. Komissio sai tämänsuuntaisen kantelun myös Conseil européen de la construction d'appareils domestiquesilta (CECED).

12 Kirjeiden vaihdon jälkeen komissio ilmoitti 16.12.1997 päivätyllä kirjeellä Espanjan viranomaisille päätöksestään aloittaa EY:n perustamissopimuksen 93 artiklan 2 kohdassa (josta on tullut EY 88 artiklan 2 kohta) tarkoitettu menettely erityisesti Demesalle myönnetyn 45 prosentin verohyvityksen osalta.

13 Komissio teki menettelyn päätteeksi riidanalaisen päätöksen.

14 Kyseisen päätöksen 1 artiklan d alakohdan mukaan Demesalle myönnetty 45 prosentin verohyvitys on yhteismarkkinoille soveltumatonta valtiontukea.

15 Saman päätöksen 2 artiklassa komissio määrää Espanjan kuningaskunnan poistamaan kyseisestä tuesta saadun edun, joka on myönnetty tuensaajayritykselle laittomasti.

Kanteet ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa ja valituksenalainen tuomio

16 Territorio Histórico de Álava (asia T-127/99), Comunidad Autónoma del País Vasco ja Gasteizko Industria Lurra SA (asia T-129/99) sekä Demesa (asia T-148/99) nostivat ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen kirjaamoon 25.5., 26.5. ja 18.6.1999 toimittamillaan kannekirjelmillä kanteet komissiota vastaan.

17 Kukin kantajista vaati riidanalaisen päätöksen kumoamista kokonaan tai osittain.

18 Asociacíon Nacional de Fabricantes de Electrodomésticos de Línea Blanca ja Conseil européen de la construction d'appareils domestiques hyväksyttiin ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen kolmannen jaoston puheenjohtajan 25.2.2000 antamalla määräyksellä väliintulijoiksi tukemaan komission vaatimuksia.

19 Kyseiset kolme asiaa yhdistettiin suullista käsittelyä ja tuomion antamista varten 5.6.2001 annetulla määräyksellä.

20 Valituksenalaisessa tuomiossa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin muun muassa

— hylkäsi Territorio Histórico de Álavan ja Demesan kanteet siltä osin kuin niissä vaadittiin riidanalaisen päätöksen kumoamista 45 prosentin verohyvityksen osalta

— jätti Comunidad Autónoma del País Vascon ja Gasteizko Industria Lurra SA:n kanteet tutkimatta siltä osin kuin niissä vaadittiin riidanalaisen päätöksen kumoamista samalla tavoin ja

— velvoitti kunkin asianosaisen vastaamaan omista oikeudenkäyntikuluistaan.

Valitukset

21 Yhteisöjen tuomioistuin hyväksyi 23.10.2002 antamallaan määräyksellä Comunidad Autónoma del País Vascon väliintulijaksi tukemaan Territorio Histórico de Álavan vaatimuksia.

22 Gobierno Foral de Navarran (Navarran hallitus) tekemä väliintulohakemus, jossa se pyysi saada osallistua oikeudenkäyntiin tukeakseen Demesan vaatimuksia, hylättiin yhteisöjen tuomioistuimen presidentin 6.3.2003 antamalla määräyksellä.

23 Demesa vaatii, että yhteisöjen tuomioistuin

— kumoaa valituksenalaisen tuomion

— ratkaisee riidan itse ja kumoaa riidanalaisen päätöksen 1 artiklan d alakohdan ja 2 artiklan

— toissijaisesti palauttaa asian ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimeen sekä

— velvoittaa komission korvaamaan ensimmäisessä oikeusasteessa ja muutoksenhakuasteessa syntyneet oikeudenkäyntikulut.

24 Territorio Histórico de Álava vaatii, että yhteisöjen tuomioistuin

— kumoaa valituksenalaisen tuomion

— ratkaisee riidan itse ja kumoaa riidanalaisen päätöksen siltä osin kuin se koskee 45 prosentin verohyvitystä

— toissijaisesti palauttaa asian ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimeen ja

— velvoittaa komission korvaamaan ensimmäisessä oikeusasteessa ja muutoksenhakuasteessa syntyneet oikeudenkäyntikulut.

25 Comunidad Autónoma del País Vasco vaatii, että yhteisöjen tuomioistuin

— kumoaa osittain valituksenalaisen tuomion sikäli kuin siinä päätellään, että 45 prosentin verohyvitys on valtiontukea, ja

— velvoittaa komission korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

26 Luovuttuaan suullisessa käsittelyssä oikeudenkäyntiväitteestä, joka koski Territorio Histórico de Álavan tekemän valituksen tutkittavaksi ottamisen edellytyksiä, komissio vaatii lopulta asioissa C-183/02 P ja C-187/02 P, että yhteisöjen tuomioistuin

— hylkää valituksen ja

— velvoittaa valittajan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Valituksenalaisen tuomion kumoamisperusteet

27 Demesa esittää valituksessaan viisi valituksenalaisen tuomion kumoamisperustetta, jotka koskevat seuraavia seikkoja:

— riidanalaisen verotuksellisen toimenpiteen virheellinen määrittely yhteismarkkinoille soveltumattomaksi valtiontueksi

— valituksenalaisen tuomion perustelujen puutteellisuus tältä osin

— ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tekemä oikeudellinen virhe siltä osin kuin se on katsonut, että riidanalainen toimenpide ei ollut voimassa olevaa tukea

— valituksenalaisen tuomion perustelujen puutteellisuus tältä osin ja

— ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tekemä oikeudellinen virhe siltä osin kuin se on katsonut, ettei luottamuksensuojan periaate ollut sovellettavissa.

28 Se ilmoitti yhteisöjen tuomioistuimelle 20.2.2004 toimitetulla kirjelmällä, että se pysyttää ainoastaan luottamuksensuojan periaatetta koskevan perusteensa ja luopuu muista perusteistaan.

29 Territorio Histórico de Álava esittää valituksessaan kuusi valituksenalaisen tuomion kumoamisperustetta, jotka koskevat seuraavia seikkoja:

— riidanalaisen verotuksellisen toimenpiteen virheellinen määrittely yhteismarkkinoille soveltumattomaksi valtiontueksi

— valituksenalaisen tuomion perustelujen puutteellisuus tältä osin

— ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tekemä oikeudellinen virhe siltä osin kuin se on katsonut, että riidanalainen toimenpide ei ollut voimassa olevaa tukea

— valituksenalaisen tuomion perustelujen puutteellisuus tältä osin

— ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tekemä oikeudellinen virhe siltä osin kuin se ei ole katsonut, että komissio oli käyttänyt väärin harkintavaltaa, ja

— valituksenalaisen tuomion perustelujen puutteellisuus tältä osin.

30 Se ilmoitti yhteisöjen tuomioistuimelle 20.2.2004 toimitetulla kirjelmällä seuraavaa:

— se pysyttää osittain ensimmäisen ja toisen valitusperusteen, jotka koskevat verotuksellisen toimenpiteen virheellistä määrittelyä yhteismarkkinoille sovel-

tumattomaksi valtiontueksi ja valituksenalaisen tuomion perustelujen puutteellisuutta tältä osin

— se pysyttää viidennen ja kuudennen valitusperusteensa, jotka koskevat harkintavallan väärinkäyttöä ja valituksenalaisen tuomion perustelujen puutteellisuutta tältä osin, ja

— se luopuu muista perusteistaan.

Valitukset

31 Kun asianosaisia ja julkisasiamiestä on tältä osin kuultu, nyt esillä olevat asiat on sen vuoksi, että ne liittyvät toisiinsa, yhdistettävä tuomion antamista varten yhteisöjen tuomioistuimen työjärjestyksen 43 artiklan mukaisesti.

Demesan valitusperuste, joka koskee luottamuksensuojan periaatetta

Asianosaisten lausumat

32 Demesa vetosi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa luottamuksensuojan periaatteeseen. Se viittasi Baskimaahan tehtäviin investointeihin liittyvästä verotu-

kijärjestelmästä 10 päivänä toukokuuta 1993 tehtyyn komission päätökseen 93/337/ETY (EYVL L 134, s. 25). Se väitti, että kyseisen päätöksen mukaan verohyvitykset toteutetuille investoinneille olivat EY:n perustamissopimuksen 52 artiklan (josta on muutettuna tullut EY 43 artikla) vastaisina yhteismarkkinoille soveltumatonta tukea. Demesan mielestä säännökset, jotka olivat tarpeen alueellisen lainsäädännön mukauttamiseksi päätöksen 93/337/ETY mukaiseksi, oli toteutettu ja komissio oli ilmoittanut hyväksyvänsä omaksutun ratkaisun. Espanjan viranomaiset sekä komissio itse olivat näin ollen Demesan mukaan katsoneet, että ongelma oli ratkaistu. Komissio ei ole juuri tästä syystä aloittanut milloinkaan valtiontukia koskevaa menettelyä eikä esittänyt huomautuksia tämän jälkeen annettujen samankaltaisten verotuksellisten säännöksien osalta. Demesa sekä kaikki muut kyseisen alueellisen säännöstön soveltamisalaan kuuluvat toimijat saattoivat näin ollen komission toiminnan perusteella perustellusti luottaa siihen, että komissio oli hyväksynyt Diputación Foral de Álavan toteuttamat verotukselliset toimenpiteet, koska ne eivät olleet ristiriidassa perustamissopimuksen 52 artiklan kanssa.

33 Demesa arvostelee ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuinta siitä, että tämä on valituksenalaisen tuomion 234 kohdassa ja sitä seuraavissa kohdissa hylännyt sen kanneperusteen sillä perusteella, että riidanalaista verotuksellista toimenpidettä ei ollut ennalta ilmoitettu EY:n perustamissopimuksen 93 artiklan 3 kohdan (josta on tullut EY 88 artiklan 3 kohta) vaatimusten vastaisesti.

34 Demesan mukaan komission sillä hetkellä, jolloin 45 prosentin verohyvityksen myöntämistä koskeva hakemus tehtiin, noudattamaa politiikkaa koskevassa asiayhteydessä oli liiallista vaatia toimijaa tarkistamaan, täyttikö siihen sovellettavissa oleva verotuksellinen toimenpide EY:n perustamissopimuksen 92 artiklan (josta on muutettuna tullut EY 87 artikla) edellytykset ja pitikö se näin ollen ilmoittaa komissiolle.

35 Demesa oli näin ollen mielestään oikeutettu vetoamaan luottamuksensuojan periaatteeseen.

36 Valittaja väittää, että päätökseen 93/337 sisältyvä yhteismarkkinoille soveltumattomuutta koskeva toteamus perustui siihen, että perustamissopimuksen 52 artiklaa oli todettu rikotun, eikä siihen, kuten ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on valituksenalaisen tuomion 237 kohdassa katsonut, että myös valtiontukea koskevaa yhteisön lainsäädäntöä oli todettu rikotun.

37 Päätöksessä 93/337 kyseenalaistetut toimenpiteet on valittajan mukaan joka tapauksessa määritelty valtiontuiksi kolmen sellaisen valikoivuutta koskevan arviointiperusteen (alueellinen, alakohtainen ja aineellinen valikoivuus) nojalla, joita ei Demesan mukaan voitu vahvistaa riidanalaisen verotuksellisen toimenpiteen osalta. Mainittuun päätökseen ei näin ollen voida vedota sen osoittamiseksi, että Demesan olisi pitänyt katsoa, että 45 prosentin verohyvitys oli valtiontukea ja se olisi tämän perusteella pitänyt ilmoittaa komissiolle.

38 Komissio väittää, että silloin kun verohyvitys myönnettiin Demesalle, tiettyjen seikkojen perusteella oli selvää, että kyse oli valtiontuesta.

39 Se toteaa erityisesti, että päätöksessä 93/337 rinnastettavissa olevat toimenpiteet on katsottu yhteismarkkinoille soveltumattomaksi tueksi. Kyseinen yhteismarkkinoille soveltumattomuutta koskeva toteamus ei komission mukaan ollut sidoksissa yksinomaan sijoittautumisvapauden loukkaamiseen vaan, kuten ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on valituksenalaisen tuomion 237 kohdassa korostanut, tämän lisäksi myös erilaisten tukijärjestelmien vastaisuuteen.

40 Lisäksi on komission mielestä selvää, että päätös 93/337 saattoi perustua ainoastaan sille ennalta tehdylle toteamukselle, että kyseiset toimenpiteet olivat valtiontukea.

41 Demesa ei kuitenkaan ollut tarkastanut, olivatko sen saamat tuet komission hyväksymiä.

42 Koska riidanalaista verotuksellista toimenpidettä ei ollut ennalta ilmoitettu, valittaja ei ainakaan voinut vedota komission toimimattomuuteen.

43 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on näin ollen komission mukaan perustellusti katsonut, ettei perusteltua luottamusta ollut syntynyt.

Yhteisöjen tuomioistuimen arviointi asiasta

44 On huomautettava yhtäältä, että ottaen huomioon komission tämän artiklan nojalla harjoittaman valtiontukien valvonnan pakottavuuden, tuensaajayritykset voivat lähtökohtaisesti perustellusti luottaa siihen, että niille myönnetty tuki on lainmukainen, ainoastaan silloin, kun tukea myönnettäessä on noudatettu 93 artiklan mukaista menettelyä, ja toisaalta, että huolellisen taloudellisen toimijan on yleensä varmistettava, että tätä menettelyä on noudatettu (asia C-5/89, komissio v. Saksa, tuomio 20.9.1990, Kok. 1990, s. I-3437, 14 kohta; asia C-169/95, Espanja v. komissio, tuomio 14.1.1997, Kok. 1997, s. I-135, 51 kohta ja asia C-24/95, Alcan Deutschland, tuomio 20.3.1997, Kok. 1997, s. I-1591, 25 kohta).

45 Erityisesti on todettava, että kun tukea myönnetään ilmoittamatta sitä ennalta komissiolle siten, että se on perustamissopimuksen 93 artiklan 3 kohdan nojalla

lainvastainen, tuensaaja ei voi kyseisellä hetkellä perustellusti luottaa siihen, että tuki on myönnetty sääntöjenmukaisesti (ks. em. asia Alcan Deutschland, tuomion 30 ja 31 kohta).

46 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on esillä olevassa asiassa valituksenalaisen tuomion 235 kohdassa todennut, että asiassa ei ole kiistetty, että 45 prosentin verohyvitys oli otettu käyttöön perustamissopimuksen 93 artiklan 3 kohdan vastaisesti ilmoittamatta sitä ennalta komissiolle.

47 Se viittaa valituksenalaisen tuomion 236 kohdassa etenkin edellä mainitussa asiassa komissio vastaan Saksa annettuun tuomioon ja päättelee perustellusti tämän toteamuksen pohjalta, ettei luottamuksensuojan periaatetta koskevia väitteitä voitu hyväksyä.

48 Valituksenalaisen tuomion seuraavassa kohdassa se on perustellusti todennut, että nämä kantajan väitteet perustuivat päätöksen 93/337 väärään tulkintaan. Tässä päätöksessä näet, kuten ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on korostanut, komissio oli katsonut kyseessä olevat tuet yhteismarkkinoille soveltumattomiksi sen vuoksi, että ne olivat perustamissopimuksen 52 artiklan vastaisia, ja tämän lisäksi — mainitun päätöksen V kohdassa on tutkittu mahdollisuutta soveltaa yhtä perustamissopimuksen 92 artiklassa tarkoitetuista poikkeuksista — myös sen vuoksi, että ne eivät olleet erilaisten tukijärjestelmien mukaisia.

49 On vielä todettava, että komissio oli päätöksessä 93/337 todennut tarkemmin sanoen seuraavaa:

— se oli korostanut, että kyseisiin tukiin kuului 20 prosentin verohyvitys investoinneista (I kohta)

— se oli katsonut, että perustamissopimuksen 92 artiklan 3 kohdan c alakohdan poikkeuksen soveltamisen kannalta pienten ja keskisuurten yritysten valtiontuista 19.8.1992 annetuissa yhteisön suuntaviivoissa (EYVL C 213, s. 2) esitetyt edellytykset eivät olleet täyttyneet; kyseisten suuntaviivojen 2.2 kohdassa määritellään ensin pienten ja keskisuurten yritysten ryhmän tekijät, ja niiden 4.1 kohdan viidennessä alakohdassa tarkennetaan tämän jälkeen, että komissio oli päättänyt hyväksyä investointituet ainoastaan siltä osin kuin niiden suuruus pienten yritysten osalta oli enintään 15 prosenttia investoinneista ja muiden samaan ryhmään kuuluvien yritysten osalta enintään 7,5 prosenttia investoinneista (V kohta)

— se oli määrännyt Espanjan viranomaiset valvomaan, että tuet myönnetään muun muassa pienten ja keskisuurten yritysten valtiontuista annetuissa yhteisön suuntaviivoissa vahvistettuja edellytyksiä noudattaen (1 artiklan 4 kohta).

50 Näin ollen on ilmeistä, ettei Demesa voinut päätellä päätöksen 93/337 perusteella, ettei sen omaa suuruusluokkaa olevalle yritykselle myönnettyä 45 prosentin verohyvitystä, jonka johdosta on mahdollista toteuttaa vähintään 2,5 miljardin ESP:n suuruinen investointi, kuten paikallisen säännöstön nro 22/1994 kuudennessa lisäsäännöksessä edellytetään, voitaisi määritellä perustamissopimuksen 92 artiklassa tarkoitetuksi tueksi.

51 Päätöksen 93/337 sisältö huomioon ottaen valittaja ei näin ollen voinut vaatia itselleen sääntöjenvastaisen tuen saajan mahdollisuutta, jota ei voida sulkea pois (em. asia komissio v. Saksa, tuomion 16 kohta), vedota sellaisiin poikkeuksellisiin olosuhteisiin, joiden perusteella se on voinut perustellusti luottaa tuen sääntöjenmukaisuuteen.

52 Siltä osin kuin on kyse komission väitetystä toimimattomuudesta, on todettava tämän perustellusti katsovan, että ilmeisellä toimimattomuudella ei ole merkitystä silloin kun tukiohjelmaa ei ole ilmoitettu sille.

53 Tästä seuraa, että Demesan luottamuksensuojan periaatetta koskeva valitusperuste on hylättävä.

Territorio Histórico de Álavan valitusperusteet, jotka koskevat yhtäältä riidanalaisen verotuksellisen toimenpiteen virheellistä määrittelemistä yhteismarkkinoille soveltumattomaksi valtiontueksi ja toisaalta valituksenalaisen tuomion perustelujen puutteellisuutta tältä osin

Asianosaisten lausumat

54 Territorio Histórico de Álava on ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa väittänyt, että komissio oli rikkonut perustamissopimuksen 92 artiklaa, kun se oli katsonut, että 45 prosentin verohyvitys oli yhteismarkkinoille soveltumatonta valtiontukea sillä perusteella, että paikallinen säännöstö nro 22/1994 oli erityinen toimenpide, jolla suosittiin "jotakin yritystä tai tuotannonalaa". Se on todennut, että kyseisen toimenpiteen mahdollinen valikoivuus oli joka tapauksessa perusteltavissa verojärjestelmän luonteella ja rakenteella.

55 Territorio Histórico de Álava arvostelee ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuinta siitä, että se on valituksenalaisen tuomion 148–170 kohdassa hylännyt kyseiset väitteet ja tehnyt näin ollen oikeudellisen virheen soveltaessaan perustamissopimuksen 92 artiklaa.

56 Se on 20.2.2004 toimitetussa kirjelmässään todennut pysyttävänsä kumoamisperusteensa, mutta siten, että se liittyy riidanalaisen verotuksellisen toimenpiteen valtiontueksi määrittelemistä koskevaa vaihetta aikaisempaan vaiheeseen. Se toteaa väittäneensä ensimmäisessä oikeusasteessa käydyn menettelyn yhteydessä, ettei 45 prosentin verohyvitys kuulunut perustamissopimuksen 92 artiklan soveltamisalaan siltä osin kuin se oli verotuksellisena toimenpiteenä perusteltu talouspoliittisen tavoitteen saavuttamiseksi. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on sen mukaan katsonut, ettei tämä estänyt määrittelemästä toimenpidettä perustamissopimuksen kanssa yhteensoveltumattomaksi valtiontueksi. Tämä päätelmä on Territorio Histórico de Álavan mukaan virheellinen, koska se on tehty tulkintaprosessin väärässä kohdassa. Todellisuudessa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen olisi pitänyt katsoa ennen valtiontueksi määrittelyä koskevan mahdollisen kysymyksen käsittelemistä, että Ecofin-neuvoston veropolitiikasta 1.12.1997 antamaa päätöslauselmaa (EYVL 1998, C 2, s. 1) ja valtiontukisääntöjen soveltamisesta yritysten välittömään verotukseen 10.12.1998 annettua komission tiedonantoa (EYVL C 384, s. 3) aikaisemmin toteutettu verotuksellinen toimenpide ei kuulu valtiontukien valvonnan piiriin. Koska tällainen toimenpide on osa asianomaisen jäsenvaltion täytäntöönpanemaa teollisuuspolitiikkaa, se on Territorio Histórico de Álavan mukaan lähtökohtaisesti suljettu pois perustamissopimuksen 92 artiklan soveltamisalan piiristä.

57 Samassa kirjelmässä Territorio Histórico de Álava toteaa vielä, että se pysyttää myös valitusperusteensa, joka koskee valituksenalaisen tuomion perustelujen puutteellisuutta siltä osin kuin on kyse esiintuodusta oikeuskysymyksestä.

58 Komissio katsoo, että riidanalaisen verotuksellisen toimenpiteen virheellistä määrittelemistä yhteismarkkinoille soveltumattomaksi valtiontueksi koskeva valitusperuste, sellaisena kuin se on pysytetty, edellyttää aina siitä huolimatta, että sen esitystapaa on muutettu, sitä, että yhteisöjen tuomioistuin tutkii kyseisen toimenpiteen tukiluonnetta koskevan kysymyksen. Perustamissopimuksen 92 artiklaa koskevaan arviointiin ei näet liity mitään valtiontueksi määrittelyn osalta käytävää keskustelua edeltävää vaihetta, koska toimenpiteen verotuksellisella luonteella ei ole merkitystä todettaessa sitä, onko kyse tuesta vai ei. Lisäksi

Ecofin-neuvoston veropolitiikasta 1.12.1997 antamalla päätöslauselmalla ja siihen liitetyillä menettelysäännöillä ei ole voitu muuttaa perustamissopimuksessa vahvistettua toimivaltajakoa. Näin ollen kiistäessään komission toimivallan Territorio Histórico de Álava pyrkii edelleen komission mukaan kyseenalaistamaan sen, että riidanalainen verotuksellinen toimenpide on määritelty valtiontueksi.

Yhteisöjen tuomioistuimen arviointi asiasta

59 On huomautettava, että jos asianosaisella olisi oikeus esittää ensi kertaa vasta yhteisöjen tuomioistuimessa vaatimuksilleen perusteita, joihin hän ei ole ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa vedonnut, asianosaisella olisi oikeus laajentaa yhteisöjen tuomioistuimessa, jonka toimivalta muutoksenhakuasioissa on rajoitettu, kannettaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa käsiteltyyn asiaan nähden. Yhteisöjen tuomioistuin on valitusasioissa näin ollen toimivaltainen arvioimaan ainoastaan sitä oikeudellista ratkaisua, jonka ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on tehnyt sille esitetyistä perusteista (ks. mm. asia C-136/92 P, komissio v. Brazzelli Lualdi ym., tuomio 1.6.1994, Kok. 1994, s. I-1981, 59 kohta; asia C-7/95 P, Deere v. komissio, tuomio 28.5.1998, Kok. 1998, s. I-3111, 62 kohta ja asia C-217/01 P, Hendrickx v. Cedefop, tuomio 10.4.2003, Kok. 2003, s. I-3701, 37 kohta).

60 Esillä olevassa asiassa Territorio Histórico de Álava ei ole ensimmäisessä oikeusasteessa väittänyt seuraavaa:

— riidanalainen verotuksellinen toimenpide ei sellaisenaan kuulu valtiontukioikeuden soveltamisalaan ja

— perustamissopimuksen 92 artiklaa sovelletaan vero-oikeuden säännöksiin vasta Ecofin-neuvoston veropolitiikasta 1.12.1997 antamasta päätöslauselmasta ja

komission valtiontukisääntöjen soveltamisesta yritysten välittömään verotukseen 10.12.1998 antamasta tiedonannosta lukien.

61 Se on todellisuudessa vedonnut riidanalaisen verotuksellisen toimenpiteen talouspoliittisiin päämääriin keskusteltaessa siitä, onko kyseinen toimenpide perusteltavissa verojärjestelmän luonteella ja rakenteella, toisin sanoen siinä keskustelun vaiheessa, joka koskee mainitun toimenpiteen määrittelemistä perustamissopimuksen 92 artiklassa tarkoitetuksi yhteismarkkinoille soveltumattomaksi valtiontueksi.

62 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on tutkinut tätä koskevia väitteitä valituksenalaisen tuomion 167 ja 168 kohdassa.

63 Se nyt käsiteltävänä olevan valituksen yhteydessä yhteisöjen tuomioistuimelle esitetty väite, jonka mukaan lähinnä verotuksellinen toimenpide on suljettu lähtökohtaisesti jo oikeudellisten päätelmien tekemistä edeltävässä vaiheessa pois perustamissopimuksen 92 artiklan soveltamisalan ja näin ollen komission valvonnan piiristä, on näin ollen ensi kertaa vasta muutoksenhaun yhteydessä esitetty peruste.

64 Kyseinen uusi peruste on jätettävä tutkimatta kuten myös peruste, joka koskee valituksenalaisen tuomion perustelujen puutteellisuutta esiin tuotua oikeuskysymystä koskevilta osin, koska jälkimmäistä perustetta ei voida erottaa ensimmäisestä.

Territorio Histórico de Álavan valitusperusteet, jotka koskevat yhtäältä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tekemää oikeudellista virhettä siltä osin kuin se ei ole katsonut, että harkintavaltaa oli käytetty väärin, ja toisaalta valituksenalaisen tuomion perustelujen puutteellisuutta tältä osin

Asianosaisten lausumat

65 Territorio Histórico de Álava toteaa väittäneensä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa, että komissio oli käyttänyt valtiontukimenettelyä — ala, jolla sillä on yksinomainen toimivalta ja laajat valtuudet — yhdenmukaistaakseen verotusta. Tällainen yhdenmukaistaminen kuuluu kuitenkin todellisuudessa EY:n perustamissopimuksen 101 artiklassa (josta on muutettuna tullut EY 96 artikla) ja EY:n perustamissopimuksen 102 artiklassa (josta on tullut EY 97 artikla) määrätyn menettelyn piiriin, jossa toimivalta annetaan Euroopan unionin neuvostolle.

66 Territorio Histórico de Álava arvostelee ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuinta seuraavista seikoista:

— se on vain palauttanut yhdistetyissä asioissa T-92/00 ja T-103/00, Diputación Foral de Álava ym. vastaan komissio, 6.3.2002 annetun tuomion (Kok. 2002, s. II-1385), joka koskee toiselle yritykselle myönnettyä tukea, 84 kohdassa mieliin oikeuskäytännön, jonka mukaan päätöstä tehtäessä harkintavaltaa on käytetty väärin ainoastaan, jos objektiivisten, asiaankuuluvien ja yhtäpitävien seikkojen perusteella on selvää, että toimenpide on tehty yksinomaan tai ainakin olennaisilta osin muiden kuin esitettyjen päämäärien saavuttamiseksi, ja

— se on vain todennut, ettei ollut osoitettu, että riidanalaisella päätöksellä olisi käytännössä saatu aikaan yhdenmukaistamista.

67 Komission mukaan esitetyn valitusperusteen tutkittavaksi ottamisen edellytykset selvästi puuttuvat, koska siihen ei ole vedottu ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa.

68 Se korostaa, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei ole valituksenalaisessa tuomiossa ottanut kantaa mahdollista harkintavallan väärinkäyttöä koskevaan kysymykseen. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on tutkinut tätä kysymystä toisessa asiassa eli edellä mainituissa yhdistetyissä asioissa Diputación Foral de Álava ym. vastaan komissio, joissa tuomio julistettiin samana päivänä kuin valituksenalainen tuomio.

Yhteisöjen tuomioistuimen arviointi

69 On todettava, ettei Territorio Histórico de Álava ole esittänyt ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa tämän valituksen taustalla olevan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa käydyn menettelyn yhteydessä harkintavallan väärinkäyttöä koskevaa perustetta.

70 Tämän tuomion 59 kohdassa esitetyistä syistä tarkasteltavana oleva peruste on jätettävä uutena perusteena tutkimatta, kuten myös peruste, joka koskee valituksenalaisen tuomion perustelujen puutteellisuutta tältä osin, koska jälkimmäistä perustetta ei voida erottaa ensimmäisestä.

71 Kaikista edellä esitetyistä seikoista seuraa, että valitukset on hylättävä.

Oikeudenkäyntikulut

72 Yhteisöjen tuomioistuimen työjärjestyksen 122 artiklan ensimmäisessä kohdassa määrätään, että jos valitus ei ole perusteltu, yhteisöjen tuomioistuin päättää oikeudenkäyntikuluista.

73 Yhteisöjen tuomioistuimen työjärjestyksen 69 artiklan 2 kohdassa, jota sovelletaan kyseisen työjärjestyksen 118 artiklan nojalla muutoksenhakumenettelyyn, määrätään, että asianosainen, joka häviää asian, velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut, jos vastapuoli on sitä vaatinut. Koska valittajat ovat hävinneet asian, ne on velvoitettava vastaamaan omista oikeudenkäyntikuluistaan ja korvaamaan tämän lisäksi komissiolle vastaavasti aiheutuneet oikeudenkäyntikulut sen vaatimusten mukaisesti.

74 Yhteisöjen tuomioistuimen työjärjestyksen 69 artiklan 4 kohdan kolmannen alakohdan, jota samoin kyseisen työjärjestyksen 118 artiklan nojalla sovelletaan muutoksenhakumenettelyyn, mukaisesti on määrättävä, että väliintulijana Territorio Histórico de Álavan vaatimuksia asiassa C-187/02 P tukeneen Comunidad Autónoma del País Vascon on vastattava omista oikeudenkäyntikuluistaan.

Näillä perusteilla yhteisöjen tuomioistuin (toinen jaosto) on ratkaissut asiat seuraavasti:

1) Asiat C-183/02 P ja C-187/02 P yhdistetään tuomion antamista varten.

2) Valitukset hylätään.

3) Valittajat vastaavat omista oikeudenkäyntikuluistaan, ja ne velvoitetaan korvaamaan tämän lisäksi Euroopan yhteisöjen komissiolle aiheutuneet oikeudenkäyntikulut.

4) Comunidad Autónoma del País Vasco vastaa omista oikeudenkäyntikuluistaan.

Allekirjoitukset